

Arkiv Sörmlands verksamhetsberättelse avseende 2025

Ordförande har ordet

Arkiv Sörmland – händelserikt 2025

Verksamheten i Arkiv Sörmland har återigen haft ett spännande och händelserikt år. Arbetet med digitalt bevarande fortgår i oförminskad takt. Samarbetet inom EEA (Enskilda E-arkivet) är fruktbart och framgångsrikt. Samtidigt är också det analoga bevarandet lika viktigt att fortsätta och utveckla.

Lagersbergstiftelsen har under året skänkt oss pengar som möjliggjort inköp av skanner för stora handlingar, till exempel kartor. Detta innebär att det blir lättare att visa viktiga händelser i stiftelser, gods, herrgårdar och företag. Inte minst de ritningar som visar hur bland annat Lagersberg har utvecklats. För Arkiv Sörmland medger det också en förbättring av vår service gällande analoga handlingar.

Arkivchef Annika Bergsland och kommunikatör Cecilia Marksdotter var i oktober i Detroit, USA och deltog på en arkivariekonferens anordnad hos Ford Motors. Tillfället gav möjligheten att återigen påvisa storheten hos Carl Edvard Johansson (Mått-Johansson) och hans betydelse av att genom sin måttsats möjliggöra det löpande bandet hos Ford. Samtidigt fick också Annika och Cecilia ta del av värdefull information om svensken.

Årsmötet var förlagt till Femörefortet i Oxelösund. Föreningen fick årets arkivpris. Femörefortet speglar en dåtid som speglar en synnerligen orolig nutid. Återigen ett bevis för hur viktigt det är att bevara handlingar och arkivalier som beskriver händelser som fanns i gången tid och som återuppstår i en annorlunda skepnad i dagens verklighet. Genom arkiven får vi del av vår historia som är så viktig att både förstå och lära av.

Arkiv Sörmlands största tillgång, utöver analoga och digitala handlingar, är vår personal. De bevarar vår historia för att möta framtidens utveckling. Därför är det viktigt att delta i olika aktiviteter och fora för att få och ge tips om arkivens betydelse i vår samhällsutveckling.

Ulla-Britt Larsson
Ordförande

Organisation

Syfte

Arkiv Sörmland är en ideell förening bildad av representanter från närings- och föreningsliv, enskilda personer och länets kommuner. Arkiv Sörmland ska verka för att vårda och bevara arkiv från hela den enskilda sektorn i Södermanlands län. Detta innefattar arkiv från bland annat föreningar, företag, stiftelser, fonder, press, gårdar, personer och släkter.

Verksamheten omfattar åtgärder för bevarande, vård och registrering av arkiv samt att skapa förvaringsmöjligheter för enskilda arkiv. Organisationen ska arbeta för att marknadsföra och lyfta fram arkivens innehåll för forskare och allmänhet, utbilda i arkivvårdsfrågor och informera om vikten av ett bevarande av enskilda arkiv då detta inte regleras i lag. Organisationen ska också verka för att inventera och dokumentera nu varande verksamheter inom sitt område.

Förtroendevalda

Efter årsmötet 2025 har följande personer förtroendeuppdrag i Arkiv Sörmland:

Ordförande

Ulla-Britt Larsson, Nyköping

Styrelseledamöter

Anna-Sophia von Celsing, Eskilstuna (vice ordförande)

Roy Anderzon, Katrineholm

Erik Hammarström, Eskilstuna

Karin Henriksson, Oxelösund

Carl Kling Gedda, Nyköping

Birgitta Lundberg, Gnesta

Tryggve Lundh, Torshälla

Daniel Nyberg, Norrköping

Revisorer

Anders Thim/Thim Revision, auktoriserad (ordinarie)

Pehr Bengtsson, Åkers Styckebruk (ordinarie)

Thim Revision, auktoriserad (ersättare)

Jan Edenmo, Eskilstuna (ersättare)

Valberedning

Oskar Nilsson, Nyköping/Eskilstuna

Vakans (två platser)

Personal

Annika Bergsland, arkivchef

Helena Karlsson, arkivarie

Marie Nilsson, administratör

Lena Grahn, arkivassistent

Cecilia Marksdotter, kommunikatör/e-arkivarie

Finansiering och ekonomi

Anslag

Sedan budgetåret 1991/92 stöds den länsomfattande arkivverksamheten av anslag från stat och region. Sedan 2012 fördelas det statliga anslaget via Region Sörmland, i enlighet med den regionala kulturplanen. Från Region Sörmland och Statens kulturråd erhåller Arkiv Sörmland också projektmedel för digitalt bevarande sedan 2016.

Medlems- och depositionsavgifter

Arkiv Sörmland har under perioden haft totalt 271 medlemmar och deponenter, däribland företag, föreningar, kommuner och enskilda personer. Under året har tolv nya medlemmar kommit till (varav hälften digitala). Medlemmarna betalar en årlig avgift baserat på vilken medlemskategori de tillhör.

De (företag) som deponerar sina historiska arkiv hos Arkiv Sörmland betalar depositionsavgift.

Övrig egen finansiering

Arkiv Sörmlands verksamhet finansieras även av andra egna intäkter för exempelvis konsulttjänster, mer omfattande forskarservice samt kopiering/skanning av efterfrågade uppgifter ur arkivmaterial.

Resultat- och balansräkning

Ekonomisk sammanställning bifogas i särskild redovisning.

Grundverksamhet

Årsmötet 2025

Arkiv Sörmlands årsmöte ägde rum den 10 april 2025 på Femörefortet i Oxelösund. Ett tjugotal personer deltog under mötet som hölls i den gamla matsalen långt in i bergrummet, där det bjöds på ärtsoppa och pannkaka. Förutom sedvanliga årsmötesförhandlingar fick deltagarna lyssna på föredrag av Föreningen

Femörefortets ordförande Per Rödseth. Föreningen tilldelades även Årets Arkivpris 2025. Mer om arkivpriset nedan.

Under årsmötet omvaldes Ulla-Britt Larsson, Nyköping, som ordförande för Arkiv Sörmland. Nyinvald i styrelsen blev Erik Hammarström, Eskilstuna.

Arbetar i hela länet – kontor och arkivdepå i Eskilstuna

Arkiv Sörmland jobbar över hela länet. Vi ger råd, stöd och information om arkivvård. Vi utbildar liksom ger praktisk hjälp med ordnings- och förteckningsarbeten i vår arkivdepå med material som inlämnats för att tas omhand eller på plats hos medlemmarna.

Genom en överenskommelse med länets kommuner förvaras föreningshandlingar vid kommunarkiven i Sörmland. På så sätt bibehålls den lokala förankringen och föreningarna har närmare åtkomst till sina handlingar.

Arkivmaterial från i första hand näringslivet, med nära två hyllkilometer handlingar från bland annat företag, gårdar och press, förvaras i vår arkivdepå. Depån inklusive kontorslokaler och leveransarkiv finns i Arkivhuset i Eskilstuna.

Förfrågningar och forskarservice

Forskarbesök tas i första hand emot i den låsta forskarsalen i Eskilskällan/Eskilstuna stadsbibliotek där besökare efter förhandsbokning kan få tillgång till arkivmaterial som förvaras hos oss. Vid enstaka tillfällen har besökare fått sitta i ett av mötesrummen i anslutning till kontoret för att personalen ska kunna vara nära till hands för hjälp med exempelvis kopiering. Antalet forskare som besökte Arkiv Sörmland 2025 var omkring 80. Dessa tittade till största delen i tidningsarkiven men även på arkivhandlingar från bland annat Hällefors bruk, Nyfors bostadsförening, Lagersbergs säteri, Janssons stenhuggeri, Wij by byalag och Slagsta egnahemsförening.

Via telefon och e-post inkom totalt 274 förfrågningar. Dessa har gällt vitt skilda ämnen som exempelvis katrineholmskonstnären Ivan Jordell, egnahemsrörelsen, August Stenmans köp av thunellska fabriken 1880 (vilket blev startskottet för företaget Assa), dokumentation rörande skogen söder om Forssjö och torp i Husby-Rekarne. Vi har också letat vinkannor i Nickelfabriks AB Gottfrid Carlssons produktkataloger, bidragit med bilder till en amatorkortfilm om C E Johansson, tipsat vidare rörande stationshuset i Vrena, sökt släktingar på J O Öberg & son och försökt tidsbestämma fällbomslås från F A Stenmans låsfabrik. Därutöver har vi besvarat frågor rörande arkiv från bland annat Oxelösunds socialdemokratiska kvinnoklubb, Mellösaverken, lottakåren i Katrineholm och Södermanlands nyheter.

Nästan en tredjedel av de inkomna förfrågningarna hade anknytning till Munktells mekaniska verkstad/AB Bolinder-Munktell/Volvo BM. Flera av dem var relativt komplexa och krävde mer än att bara söka fram ett rapportkort, skanna och skicka, även om den typen av frågor fortfarande dominerar. Det har varit frågor om bland annat lastmaskin Volvo BM LM642, traktor Volvo T24 och skogsmaskin Volvo BM SM461. Annat som efterfrågades var anställningsuppgifter för tidigare anställda på AB Bolinder-Munktell, något som det finns väldigt lite av i arkivet och där eventuell utlämning också kringgärdas av personuppgiftslagstiftningen. Andra frågor har rört traktoraffischer, hänvisning för registrering av traktor, Förstlingen och Volvos arkiv i Göteborg. Två personer från Nederländerna kom dessutom till Eskilstuna för att besöka arkivet och hämta beställda kopior rörande T 650.

Bland förfrågningarna kunde vi under året glädjande nog märka ett stort intresse från potentiellt nya medlemmar, med frågor kring arkivinlämning och medlemskap varje vecka. Dessa frågor har lett fram till nya medlemmar och många leveranser.

Statistik över förfrågningar och framtagning finns i bilaga 1.

Inkomna arkivleveranser

Under 2025 inkom 41 arkivleveranser med pappershandlingar till Arkiv Sörmland. Bland de arkivbildare vars material inkom till oss under året finns ABF Sörmland, Gåsinge-Dillnäs majblommekommitté, Torshälla konstförening, Nya Tungomålsgillet och Hemslöjdsföreningen Sörmland.

104 digitala inleveranser direkt från medlemmar, samt 46 genomförda av vår personal med arkivmaterial bevarat hos oss, mottogs genom Enskilda e-arkivet (EEA) och E-arkivportalen. Det är en stor ökning från förra årets 38 leveranser från medlemmar. Här har våra populära e-arkivkurser i samarbete med EEA haft positiv inverkan tillsammans med våra e-administratörers insatser. Arkivmaterialet härrörde bland annat från Tystbergabygdens Nätverk, Åkers hembygdsförening, Bostadsrättsföreningen Mesta III och Överdirektör C E Johansson.

Statistik över leveranser finns i bilaga 1.

Förteckningsarbete och utleveranser

27 arkivleveranser färdigförtecknades under 2025, nästan en fördubbling jämfört med föregående år. Bland de arkiv som förtecknades finns Svenska brukshundsklubben Sörmlandsdistriktet, Nora samfällighetsförening, Kvinnokulturgruppen Utan gränser, W:6-kören, Hermelinens samfällighetsförening och Kungliga Södermanlands regementes officerares kamratförening inkl. Kungliga Södermanlands regementes gemensamma kassa med flera enskilda kassor och fonder samt Kungliga Södermanlands regementes officerskår.

De leveranser som gjordes via E-arkivportalen finns förtecknade och upplagda i e-arkivets forskarsal AtoM på <https://forskarsal.e-arkivportalen.se/index.php/>. En del av materialet är publikt medan annat endast är tillgängligt för medlemmen själv.

Under året överfördes totalt 29 förtecknade föreningsarkiv i pappersform till sörmländska kommunarkiv för framtida förvaring. Bland de arkiv som fick komma till sin framtida förvaringsplats fanns IF Metall Mälardalen, Föreningen Ångslupen Gerda, Scenknuten, Personskadeförbundet RTF Södermanlands distrikt och TBV Torshälla. Hos oss finns dessutom färdigförtecknat föreningsmaterial från flera sörmländska kommuner där det av olika anledningar är mottagningsstopp just nu och handlingar således fortfarande är kvar i vår arkivdepå.

Statistik i sammandrag finns också i bilaga 1.

Medlemsservice

En viktig del av Arkiv Sörmlands medlemsservice är möjligheten för våra medlemmar att kostnadsfritt delta i våra arkivkurser. År 2025 hölls introduktionskurs i arkivvård i april i Bibliotekshuset i Eskilstuna med visning i Arkivhuset. Där hölls också årets två fysiska e-arkivkurser med Enskilda e-arkivets Emil Helén som kursledare. Våra medlemmar erbjöds även två digitala e-arkivkurstillfällen, också det i samarbete med Enskilda e-arkivet.

Råd och stöd i arkivfrågor är en annan viktig del i medlemsservicen. Vi får många sådana frågor från våra medlemmar. Ofta handlar det om vad medlemmen bör bevara i sitt arkiv och vad som kan gallras. Under 2025 bistod vi även i mer komplicerade frågor bland annat rörande hantering av nitratmaterial, tips kring digitisering liksom råd rörande förvaring av arkiv uppsplittrade på flera fysiska förvaringsplatser. En i stort sett ny kategori medlemsfrågor är dem med anknytning till arbetet inom EEA, vilka exempelvis gällt filformat och metadatasättning eller tekniska funderingar vid uppladdning via E-arkivportalen.

Ett antal medlemsbesök genomfördes under året, däribland hos ABF Sörmland och Volvo CE/Munktellmuseet. Vi bistod också på plats med arkivhjälp för Södermanlands hembygdsförbunds räkning. Bland de medlemmar som besökte oss i Arkivhuset 2025 finns Sörmlands idrottshistoriska sällskap och Brunnsåkers samfällighetsförening.

Till medlemmarna har vi vid två tillfällen under året distribuerat medlemsbladet Arket med information om sådant som hänt och det som är på gång hos oss.

Digitisering

Tack vare medel från Stiftelsen Lagersberg kunde Arkiv Sörmland sommaren 2025 köpa in en större skanner som förutom vanliga dokument även kan klara skanning av

storformat såsom kartor och ritningar. Efter en viss startsträcka för installation och utbildning var skannern under hösten redo att sättas i arbete. Med hjälp av den kan Arkiv Sörmland inte bara skanna för eget bruk utan också på sikt erbjuda digitiseringsjänster för såväl medlemmar som externa kunder. Skannern blir på det sättet ett värdefullt verktyg i arbetet inom Enskilda e-arkivet.

Det Arkiv Sörmland främst hann använda skannern till under 2025 var digitisering av material ur överdirektör C E Johanssons och AB Bolinder-Munktells arkiv för arkivering genom Enskilda e-arkivet inför arkivkonferensen i Detroit, USA.

Konsultuppdrag

Under året utförde Arkiv Sörmland olika arkivuppdrag för medlemmars räkning. Det har bland annat handlat om digitisering men också hjälp att ta hand om fysiska arkiv på plats hos medlemmen. Arkivchefen har även på uppdrag av sörmlandsdistriktet av Riksförbundet FUB hållit en digital arkivkurs för förbundets medlemmar nationellt i Sverige.

Arkiv Sörmland sköter på konsultbasis Enskilda e-arkivets (EEA) medlemshantering, bokföring och löneadministration.

GDPR-arbetet

Senhösten 2024 kom Riksarkivet med de slutliga skrivningarna i sina nya föreskrifter gällande personuppgiftshantering för enskilda arkiv. Under 2025 har arbete pågått med att tolka och tillämpa dessa föreskrifter inom den enskilda arkivsektorn, både inom Föreningen Sveriges länsarkivarier FSLA (där arkivchefen satt med i arbetsgruppen) och Svenska arkivförbundet. Att ta fram riktlinjer, checklistor och mallar prioriterades såväl nationellt som regionalt och lokalt. Hos Arkiv Sörmland märktes det bland annat i arbetet tillsammans med kommunarkiven men också internt inom vår egen organisation, ett arbete som fortsätter under 2026 med målet att ha alla underlag för personuppgiftsbiträdesavtal och dylikt klara vid årets slut.

Samverkan

Enskilda e-arkivet (EEA)

För en liten organisation som Arkiv Sörmland är samverkan och samarbeten av stor betydelse för att kunna utveckla verksamheten och hitta nya vägar framåt. Det har inte minst varit fallet med vårt samarbete med andra länsarkiv inom Enskilda e-arkivet (EEA), där vi under de senaste åren gått från en gemensam idé om ett e-arkiv till att under 2024 ha satt den nya organisationen EEA på plats (med två nya medlemmar under 2025 vilket ger totalt sex medlemsinstitutioner vid utgången av året) och på allvar driftsatt E-arkivportalen, det verktyg som möjliggör för våra arkivbildare att själva ladda upp och metadatasätta sin digitala information inför arkivering. I och med det har e-arkivering fått allt större genomslag hos arkivinstitutionerna inom

samarbetet. Under 2025 blev det uppenbart att arbetet numera utgör en helt integrerad del av Arkiv Sörmlands verksamhet.

Arkiv Sörmland ingår i EEA:s styrgrupp för samarbetets arkivchefer, vilka träffats ett par gånger i månaden under året som gått. Vi är också representerade i EEA:s styrelse som mötts ungefär varannan månad. De flesta träffar skedde digitalt i och med den stora spridningen av representanter över Sverige men såväl styrgrupp som styrelse sågs även fysiskt vid något eller några tillfällen. Avstämningsmöten tillsammans med regionföreträdare har dessutom hållits vid ett par tillfällen 2025. Stödet till EEA från såväl respektive region som Kulturrådet har hela tiden varit stort.

Kursverksamheten har varit en viktig del av samarbetet mellan arkivinstitutionerna och EEA. Som ett komplement till fysiska och digitala kurser för de regionala arkivbildarna har även uppföljningsmöten för kursdeltagarna hållits inom ramen för EEA var sjätte vecka, ett forum att lyfta frågor, dela erfarenheter och diskutera behov som uppstår i det praktiska arbetet hos arkivbildarna. Här har arkivinstitutionernas personal fyllt en viktig funktion som länk mellan EEA och arkivbildarna. Hos Arkiv Sörmland har Cecilia Marksdotter och Marie Nilsson stått för det arbetet. De utgör en del av EEA:s administratörsnätverk tillsammans med de andra som arbetar praktiskt med e-arkivering vid respektive arkivinstitution samt EEA:s verksamhetschef Emil Helén. Nätverket hittade på allvar sin form under 2025 och träffades digitalt ett par gånger i månaden liksom fysiskt i Uppsala vid ett tillfälle under året. Däremellan arbetade administratörerna tillsammans med de egna medlemsföreningarna för att förbereda för och bistå vid arkivering genom E-arkivportalen.

I skiftet september-oktober anordnade EEA i samarbete med Sverigefinländarnas arkiv en studieresa till Mikkeli i Finland, för att på plats ta del av erfarenheter och kunskap om digitalt bevarande från kollegor vid XAMK/South-Eastern Finland University of Applied Science, finska Riksarkivet och näringslivsarkivet ELKA. Arkiv Sörmlands representant under resan var Helena Karlsson. Resan var mycket lärorik och gav upphov till såväl samarbetsmöjligheter med de finska akademikerna som idéer till nya projekt inom ramen för EEA.

Länsträff för arkivverksamma i Sörmland

I samarbete med Eskilstuna stadsarkiv arrangerade Arkiv Sörmland en länsträff för professionellt arkivverksamma i länet. Den ägde rum den 27 november på Eskilstuna stadsmuseum och lockade ett knappt trettio deltagare från både offentlig och enskild arkivsektor i Sörmland. Temat för dagen var "Krisberedskap i praktiken".

Under dagen medverkade Jessica Andersson, ansvarig för enskilda arkiv på Riksarkivet. Hon informerade om vad som är på gång hos dem och kort kring deras arbete med krisberedskap. Vi fick också höra flera av arkivkollegorna i länet berätta

om hur de arbetar med krisberedskap. Bland de medverkande i den programpunkten fanns Nyköpings stadsarkiv och Fortifikationsverket. Gott om utrymme för gemensamma diskussioner och utbyte av erfarenheter gavs också, vilket verkar ha uppskattats.

Eskilskällan – arkiv, bibliotek och museer i samverkan

Arkiv Sörmland är sedan länge del av samarbetsorganisationen Eskilskällan för arkiv, bibliotek och museum i Eskilstuna. I Eskilskällans regi deltog vi under 2025 i arbetet inför Arkivens dag och som representant i redaktionen för tidskriften Eskilskällan. På regelbunden basis medverkade vi också i arbetet med Facebook-sidan. Under 2025 bidrog vi där bland annat med att visa arkivfoton från Volvo CE vid 50-årsjubileet för deras stora sammansättningsfabrik i Brunnsta (vilket blev ett av årets populäraste inlägg!), uppmärksamma fredsåret 1945 med en löpsedel ur Eskilstuna-Kurirens arkiv och med anknytning till Internationella kvinnodagen lyfta fram arkivet från Margaretas Matsalar, en rörelse startad på 1930-talet av den driftiga Hilma.

Därutöver bidrog vi med framplockning av arkivmaterial till visningsverksamheten, bistod vid marknadsföring av arrangemang med Eskilskällan som medarrangör, var representerade vid Eskilskällans styrgruppsmöten och hjälpte till med underlag till såväl tidskriften som montern. Vi lämnade också informationsmaterial om oss till den monter som Eskilskällan delade med Eskilstuna släktforskarförening under de nationella Släktforskar dagarna i Västerås. Se vidare nedan där några av aktiviteterna beskrivs ytterligare.

I den fysiska Eskilskällan genomfördes en mindre uppfräschning med ommålning av väggar och omflyttning av släktforskar datorerna. Här bistod Arkiv Sörmland bland annat med att plocka fram, digitisera och rama in nya löpsedlar till tidningsväggen. En större upprustning av Eskilstuna stadsbibliotek med biblioteksskrapan är sedan planerad från senhösten 2026. För Eskilskällan och oss arkivinstitutioner innebär det att såväl besöksdisken som forskarsalen stängs under de beräknade två år som arbetet ska ta att renovera befintliga byggnader samt bygga till ett nytt hus mellan Arkivhuset och Stadsbiblioteket.

Uppstart för arbete med barn

De första stegen togs mot ett kommande samarbete med fokus på barn i Sörmland. Projektuppstart skedde under året tillsammans med vår samarbetspartner Svenskt barnbildarkiv (SBBA). Förhoppningen är att kunna ha ramen för projektet färdig under första halvåret av 2026 för att därefter kunna inleda det praktiska arbetet.

Samarbete kring företagsarkiv

I slutet av 2025 inledde Arkiv Sörmland ett samarbete med Centrum för näringslivshistoria, Sveriges största näringslivsarkiv med huvudsäte i Bromma, med fokus på

arkiv från näringslivet. Dessa inledande diskussioner utmynnade primärt i en gemensam offert rörande omhändertagande, förtecknande och förvaring av ett större företagsarkiv från Sörmland. Kontakterna mellan våra organisationer har länge varit god, och inte minst stärktes relationen vid konferensen i Detroit, USA, där de båda institutionerna deltog. Svar på offerten väntas i början av 2026. Efter det får vi se hur ett eventuellt fortsatt samarbete oss emellan kan komma att se ut.

Arbetet med Region Sörmland

Kulturplanearbete och Samkultur Sörmland

Sedan 2018 ersätter en så kallad aktivitetsplan den tidigare handlingsplanen i kulturplanearbetet. Aktivitetsplanen är kopplad till den fleråriga kulturplanen och gäller för nästkommande år. Den stora delen av länssamverkan kring dessa planer sker inom Samkultur Sörmland där Arkiv Sörmland varit representerade genom arkivchefen vid flera möten under året.

Under året har vi också bidragit med underlag och återkoppling i planarbetet liksom rapporterat genom Kulturdatabasen.

Uppföljning och avstämning

Vid ett par tillfällen under året hade arkivchefen uppföljningsmöten med Hanna Rasmussen, verksamhetsområdeschef för kulturen i Region Sörmland. I augusti träffade vårt arbetsutskott henne tillsammans med Joacim Wäppling och Jan Heiniö, två av de ansvariga politikerna i Region Sörmlands nämnd för kultur, utbildning och friluftsverksamhet. De bjöds då på en visning i arkivet.

Annat arbete inom regionen

På tjänstemannanivå har Arkiv Sörmland goda kontakter med andra regionala verksamheter. Det gäller inte minst med Sörmlands museum, som Arkiv Sörmland hade kontinuerlig kontakt med på olika nivåer. Det skedde dels på chefsnivå, dels under arbetet med Sörmlands museums utomhusutställning Bilder som berättar 2025, där Arkiv Sörmland medverkade vid Djulö i Katrineholm och på Nybron i Eskilstuna.

Utåtriktad verksamhet

Internationell konferens

Den 19–21 oktober 2025 ägde den årliga ICA/SBA-konferensen rum i Detroit, USA. Arrangör var det internationella arkivrådets (ICA) sektion för företagsarkiv (SBA) med fokus på att bevara och lyfta arkiv från näringslivet. Konferensen hölls på Ford Experience Center i Dearborn. Det är en plats med en alldeles speciell koppling till sörmländsk företagshistoria då det var här som C E Johansson tillsammans med

Henry Ford arbetade med att skapa det löpande bandet för tillverkningen av Fords bilar. Vår arkivchef Annika Bergsland var inbjuden för att prata om just detta med koppling till C E Johanssons arkiv, som Hexagon deponerar hos Arkiv Sörmland, liksom för att berätta om vårt svenska näringslivsarkivssystem för de 120 konferensdeltagarna.

Tillsammans med kommunikatör Cecilia Marksdotter, som också var på plats i Detroit, hade arkivchefen arbetat fram en presentation där även Arkiv Sörmlands arbete med andra sörmländska företag berördes. Under föredraget lyckades de skapa en känsla av igenkänning och samhörighet då många i publiken var bekanta med vår samarbetspartner Stora Sundby slott från Netflix-serien *Young Royals*. Inför avresan till USA hade arkivchefen dessutom vid flera tillfällen träffat Munktellmuseets chef Jannicke Serneberg för att tillsammans hjälpas åt att sätta ord på det samarbete vi haft under årens lopp och som varit till gagn för båda parter, något som hon sedan lyfte under konferensen. Störst intresse rönt dock arkivchefens beskrivning av den där alldeles speciella kopplingen mellan "världens noggrannaste man" från lilla Eskilstuna och den gigantiska biltillverkaren Ford i storstaden Detroit. Under rundturen i Fords arkiv visades flera exempel med anknytning till C E Johansson.

Förutom chansen att få berätta om Arkiv Sörmlands arbete med arkiv från företag gav konferensen också stora möjligheter till värdefull omvärldsbevakning kring frågor om företagsarkiv, AI och digitalt bevarande. Internationella kontakter knöts samtidigt som chans också gavs att bättre lära känna våra kollegor från Centrum för näringslivshistoria, som var de enda svenska deltagarna utöver Arkiv Sörmland.

Efter hemkomsten från USA höll arkivchefen ett digitalt föredrag om resan och lärdomarna därifrån vid Svenska arkivförbundets näringslivsarkivsträff i december. Det blir också en artikel i tidskriften *Arkiv* i början av 2026, skriven av Cecilia Marksdotter.

Folk & Kultur

I februari 2025 anordnades återigen det nationella kultureventet Folk & Kultur i Eskilstuna. Arkiv Sörmland deltog som medarrangör när Riksarkivet arrangerade ett välbesökt seminarium om arkiv, beredskap och samhällsviktig information där bland annat riksarkivarie Karin Åström Iko, Riksarkivets säkerhetschef Marie Lennersand respektive internationella samordnare Johanna Fries Markiewitz medverkade. Vi var också på plats under Enskilda e-arkivets programpunkt "För vem bevarar vi? Bevarande och tillgängliggörande" som verksamhetsledare Emil Helén höll i.

Digitala kanaler

Vår Facebook-sida uppdateras regelbundet en gång i veckan. Här ger vi en inblick i det som händer inom verksamheten liksom visar exempel ur arkiven. Bland det som vi delgav våra följare fanns exempelvis rapporter från Folk & Kultur och konferensen i

Detroit, information om våra kurser och styrelsemöten liksom arkivmaterial vi vill lyfta, däribland från Mariefreds sparbank och Studio Aarni.

På vår blogg publicerades under året historik om ytterligare företag i Flen. Publiceringen skedde i samarbete med lokalhistoriker Gordon Grönberg, Flen, som står bakom den fina dokumentationen.

Skrifter och föredrag

Årets stora boksläpp med anknytning till arkivmaterial förvarat hos Arkiv Sörmland var utan tvekan utgivningen av verket *Brukspatron Lars Gustaf von Celsing*, där författarna Anna-Sophia von Celsing och Ragnar Boman berättar om den faderlösa pojken som blir framgångsrik brukspatron på Hällefors bruk, Hälleforsnäs, och stor fastighetsägare med många prestigefyllda uppdrag. Det Celsingska familjearkivet liksom arkiven från Hällefors bruk och Biby gård finns hos Arkiv Sörmland och har nyttjats väl under arbetets gång. I maj ägde det officiella boksläppet rum i Stockholm med representation från Arkiv Sörmland. Den 11 juni hölls också en lokal bokpresentation med de båda författarna på plats på Eskilstuna stadsmuseum. Arkiv Sörmland bistod i värdskapet för det sistnämnda arrangemanget.

Med koppling till boken om brukspatronen skrev Anna-Sophia von Celsing även i 2025 års upplaga av *Bergslagshistoria*, Föreningen Bergslagsarkivs årsbok. Här berättade hon om den gruv- och bruksresa som Lars Gustaf von Celsing gjorde som ung tillsammans med sin informator Höjjer och om den resedagbok med otroliga illustrationer som låg till grund för artikeln – en fantastisk källa som kommer att tillföras Celsingska familjearkivet hos Arkiv Sörmland. I Anna-Sophia von Celsings artikel "Patronus i Gillberga" i 2025 års nummer av tidskriften *Eskilskällan* är det patronatsrätten som står i fokus och brukspatronens rätt att utse präst i Gillberga församling, där hans gård Biby låg, något som också speglas i arkivmaterialet som förvaras hos Arkiv Sörmland.

Våren 2025 utkom Föreningen Eskilstunas idrottshistorias bok *Eskilinas äventyr i Eskilstunaidrotten*, om kvinnliga idrottare i Eskilstuna och om jämställdheten inom idrotten. Författaren Tord Juszcak hade varit i kontakt med Arkiv Sörmland vid flera tillfällen under skrivprocessen och till boken kunde vi bistå med bland annat notiser och bilder ur tidningsarkiven.

Till Gillberga-Lista hembygdsförenings serie med lokalhistoriska artiklar i gratistidningen *Magazin24* bidrog vi under 2025 bland annat med underlag till en text om Munktells lokomobil, med bilder från Folkets park samt julkort ur arkiven inför julnumret. Till YouTube-kanalen *Traktornytt* hjälpte vi till med arkivinformation till filmen om lanseringen av BM/T 814. När ljudspåren från Föreningen Bergslagsarkivs ljudbok *Bergslagshistoria - arkiven berättar* överfördes till YouTube

under 2025 ordnade vi med framtagning av arkivillustrationer till uppläsningen av Bror-Erik Ohlssons artikel om Eskilstuna folkpark. Till Oskar Nilssons artikel om lokomotivet Förstlingen i 2025 års upplaga av *Bergslagshistoria* medverkade Arkiv Sörmland med arkivmaterial ur Munktells mekaniska verkstads arkiv. Till hans föredrag om Torshälla-Tidning respektive Eskilstunas bibliotekshistoria var vi även behjälpliga med material ur tidningsarkiven.

Utställningar, besök och visningar

Arkiv Sörmland deltog i firandet av Arkivens dag andra lördagen i november. Vi medverkade såväl till arrangemanget i Eskilstuna (under rubriken "Eskilstunas 1800-tal") som i ett digitalt evenemang via Enskilda e-arkivet (med anknytning till det nationella temat "Natur och friluftsliv").

Vi har också varit behjälpliga med material i samband med flera andra publika projekt under året. Till den nya utställningen om det tidiga 1800-talet på Eskilstuna stadsmuseum bidrog vi med arkivmaterial kring barnarbete. I samband med 100-årsjubileet för Eskilstuna bibliotek/teater hjälpte vi till med framplockning och digitisering av i första hand tidningsmaterial till jubileumsutställning och programverksamhet. Skanning utfördes dessutom av brev från konstnären Carl Larsson ur Lilla Lövhultas gårdsarkiv till en utställning arrangerad av Sankt Olofs gille. Ett annat exempel på ett projekt där vi medverkat, är med skanning av möbelritningar till en bok om sörmländska möbeltillverkare som Sörmlands museum står bakom. På gång är också arbetet med en kommande utställning om lokala konstnärer på Ebelingmuseet i Torshälla. Arkiv Sörmlands del i utställningen är begränsad men det kan bli aktuellt att bidra med enstaka fotografier och tidningsuppslag. I samband med kulturevenemanget Folk & Kultur i februari invigdes en ny utställning i stora montern i Eskilskällan. Temat var "Arbete och fritid" och innehållet återknöt till den under föregående höst utkomna tidskriften *Eskilskällan* med samma rubrik.

I början av oktober arrangerade Stads- och kommunhistoriska institutet vid Stockholms universitet/Institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet en tredagarskonferens i Eskilstuna-Hälleforsnäs med rubriken "Modern stadshistoria från 1970-talet till idag". Under konferensen besökte deltagarna Arkivhuset, där arkivchefen tillsammans med representanter från Eskilskällan/Eskilstuna stadsarkiv tog emot. Fokus under visningen låg på tänkbara arkivkällor till modern stadshistoria. Åtta intresserade akademiker deltog i visningen där en viktig del utgjordes av en gemensam diskussion rörande utmaningar och möjligheter med arkivforskning inom ämnesområdet. Arrangörerna planerar att i efterhand samla konferensföredragen i en antologi, där även arkivvisningen är tänkt att bli en del med någon eller några av de lokala arkivrepresentanterna som författare.

Bland de grupper som besökte Arkiv Sörmland under 2025 fanns exempelvis Hällbybrunns hembygdsförening. Vi fick också möjlighet att själva göra studiebesök, bland annat på Arkiv Gävleborg i Gävle, på Roggebiblioteket i Strängnäs och på Arkivcentrum Dalarna i Falun.

Arkivpedagogik

Ett par skolvisningar hölls i samarbete med Eskilskällan. Det mest efterfrågade arkivmaterialet från oss i samband med dessa visningar var tidningsarkiv och handlingar rörande minderåriga arbetare.

Nätverk, sammankomster och medlemskap

Arkiv Sörmlands medverkar i flera olika nätverk och sammanhang. Här är ett urval av aktiviteter vi deltog i under 2025:

- Föreningen Sveriges länsarkivariers (FSLA) webbmöten
- Svenska arkivförbundets webbserie "Kollegor emellan", som under året fokuserade på krisberedskap, samt förbundets övriga webinarier om bland annat digitaliseringen inom kulturarvssektorn nationellt och inom EU
- Svenska arkivförbundets konferens i Karlskrona med föredrag om bland annat AI och e-arkiv
- Svenska arkivförbundets näringslivsarkivgrupps webbmöten
- Svenska arkivförbundet/Riksarkivets webbföredrag "GDPR och privata arkiv: presentation och frågestund"
- Kungliga bibliotekets digitala workshop om AI i bildsamlingar
- Riksantikvarieämbetets webinarium om nitratnegativ
- Internationell konferens arrangerad av Centrum för näringslivshistoria med fokus på företagsarkiv
- Näringslivets arkivråds webbserie om AI i informationshanteringen och deras webinarium om boken "Digitisera rätt"
- Digitala användarträffar för programmen Archivematica och AtoM
- Depå- och husmöten i Arkivhuset

Arkiv Sörmland deltar också i en rad andra sammanslutningar med möjlighet till värdefullt erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring tillsammans med kollegor och andra. Arkivarien representerar till exempel i Föreningen Bergslagsarkivs styrelse. Förutom medverkan vid styrelsemöten ingick hon under 2025 också i en arbetsgrupp för utåtriktad verksamhet som bland annat stod bakom ett seminarium i Fredriksberg om vårt hotade kulturarv vid vatten. Tillsammans med administratören deltog hon i Föreningen Bergslagsarkivs årsmöte i Örebro i maj. Arkivarien är även medlem av Jernkontorets bergshistoriska utskotts nya arkivkommitté, där arbetet under 2025 till stor del fokuserade på ett pilotprojekt med metodutveckling hos ett storföretag kopplat till Jernkontoret.

Arkiv Sörmland är institutionsmedlem i Näringslivets arkivråd, Svenska arkivförbundet, Föreningen Bergslagsarkiv, Enskilda e-arkivet samt Fremia. Arkivchefen är medlem i Föreningen Sveriges länsarkivarier.

Övrig verksamhet

Styrelsens arbete

Styrelsen för Arkiv Sörmland sammanträdde fyra gånger under 2025. Arbetsutskottet (ordförande, vice ordförande och arkivchef) träffades regelbundet flera gånger under året, oftast digitalt.

Under året diskuterade styrelsen bland annat behovet av en framtida lösning på lokalfrågan för det föreningsmaterial Arkiv Sörmland hjälper till att ta hand om. Hos flera sörmländska kommunarkiv råder idag platsbrist, vilket gör det allt svårare för dem att ta emot de föreningsarkiv vi förtecknar i enlighet med skrivningarna i våra kommunöverenskommelser. Följden blir att det blir allt trängre i vårt leveransarkiv då arkivmaterial fortsätter att komma in samtidigt som stora delar av de förtecknade handlingarna står kvar. Även i övrigt är det brist på sammanhängande hyllutrymme i vår arkivdepå i Eskilstuna, med den effekten att vi exempelvis inte rakt av kan ta emot en större deposition av företagsmaterial. Lokalfrågan har varit en stor diskussionsfråga för styrelsen under 2025 och mycket tyder på att den kommer att fortsätta vara det under 2026.

Den arbetsgrupp inom styrelsen som tillsatts för att verka med fokus på näringslivets arkiv fortsatte sitt arbete under 2025. Viktiga frågor för företagsgruppen var bland annat att arbeta för att behålla och stärka kontakten med våra deponenter, vässa argumenten för att få fler företag att intressera sig för att bevara sin historia och sina arkiv liksom att ta fram ett reviderat förslag till ny prislista/policydokument. Gruppen består av arkivchef Annika Bergsland och styrelsens Anna-Sophia von Celsing, Daniel Nyberg, Carl Kling Gedda och Birgitta Lundberg.

Årets arkivpris

Årets arkivpris delas ut till någon eller några som står för betydelsefulla insatser för bevarande eller tillgängliggörande av enskilda arkiv i länet. År 2025 gick priset till Föreningen Femörefortet. Priset delades ut i samband med Arkiv Sörmlands årsmöte den 10 april som ägde rum på plats hos föreningen. Motiveringen lydde:

Försvarsmakten i Sverige har under de senaste åren stärkts med anledning av krig och oro i vår närhet. Under kalla krigets dagar på 1960-talet byggdes hemliga försvarsanläggningar på olika platser i Sverige. På Femöre i Oxelösund byggdes topphemliga anläggningen Femörebatteriet där allt finns under jord med undantag av kanontornen och radaranläggningen. Batteriet lades i malpåse 1998 när Kustartilleriet avvecklades.

Föreningen Femörefortet bildades i oktober 2003. Oxelösunds kommun köpte anläggningen 2004 och föreningen bedriver på dess uppdrag verksamheten vid Femörefortet och är ett museum över det kalla kriget. Föreningens verksamhet innehåller guidade visningar i logementen och andra utrymmen under jord samt kanontornen och radaranläggning ovan jord. I uppdraget ingår att stå för underhållet av hela anläggningen. Föreningen Femörefortets verksamhet fyller en viktig funktion genom att visa en del av Försvarsmaktens historia. Detta är inte minst påtagligt genom pågående krig i Ukraina, Sveriges medlemskap i försvarsalliansen NATO och kränkande händelser i Östersjön.

Föreningen Femörefortet speglar dåtid i en orolig nutid.

Hantering av föreningsarkiv

Arbetet med att uppdatera ramverket kring hanteringen av föreningsarkiv mellan Arkiv Sörmland och kommunarkiven fortgick under 2025. I diskussionerna med kollegorna på Eskilstuna stadsarkiv låg fokus på nya skrivningar med hänsyn till bland annat GDPR i avtal och mottagningskvittenser.

Även med stadsarkivskollegorna i Nyköping pågick diskussioner kring avtal och rutinbeskrivningar kopplade till våra kommunöverenskommelser. Svårigheterna att få ihop såväl de olika dokumenten som de skilda förutsättningarna för offentlig respektive enskild arkivverksamhet med varandra gjorde att arbetet avslutades under hösten. Istället lyftes frågan i ett nytt forum, där även kommunstyrelsens ordförande i Nyköping och Arkiv Sörmlands arbetsutskott deltog.

Slutord

Strax före jul nåddes vi av beskedet att Arkiv Sörmlands mångåriga styrelseledamot Roy Anderzon, Katrineholm, avlidit. Roy hade varit styrelsemedlem sedan 2003 då han valdes in i Föreningsarkivet i Sörmlands styrelse. Vid bildandet av Arkiv Sörmland 2013 valdes Roy in i den nya styrelsen. Hans intresse för arkivfrågor var stort, alldeles särskilt för arbetarrörelsens arkiv. Roy var en färgstark person med många strängar på sin lyra. Vi minns med tacksamhet hans engagemang i styrelsearbetet.

Avslutningsvis vill styrelsen framföra ett tack till personalen för ett engagerat och väl genomfört arbete. Det är ni som i hög grad bär upp Arkiv Sörmland. Ett varmt tack också till våra samarbetspartners, inte minst inom Enskilda e-arkivet där samverkan oss länsarkiv emellan fördjupats under året. Samarbetet med Region Sörmland är också ovärderligt genom bra kontakter och inte minst det ekonomiska stöd som vi erhållit. Statligt stöd genom Statens kulturråd har varit en förutsättning för arbetet med e-arkivering.

Vi ser med tillförsikt på verksamheten för 2026.

Sörmland i februari 2026

Ulla-Britt-Larsson
ordförande

Anna-Sophia von Celsing
vice ordförande

Erik Hammarström

Karin Henriksson

Carl Kling Gedda

Birgitta Lundberg

Tryggve Lundh

Daniel Nyberg

Bilaga 1. Statistik Arkiv Sörmland 2025

Föregående år inom parentes

<i>Förfrågningar</i>		
BM/Munktells-förfrågningar	88 st	(98 st)
Övriga förfrågningar	186 st	(141 st)
TOTALT	274 st	(239 st)
<i>Besökare</i>		
Enskilda besökare/forskare	80 st	(83 st)
Besökare i visningar o dyl	107 st	(179 st)
Övriga besökare	163 st	(111 st)
TOTALT	349 st	(373 st)
<i>Hanterade/framplockade volymer</i>		
För besvarande av inkomna BM-frågor	176 st	(98 st)
För besvarande av övriga inkomna frågor	141 st	(141 st)
För enskilda forskares räkning	330 st	(233 st)
För visningar, studiebesök m m	69 st	(54 st)
För övrigt t ex skanning, utställningar, artiklar	ca 40 st	(ca 30 st)
Vid leveranser, förtecknande m m	ca 500 st	(ca 400 st)
TOTALT	ca 1200 st	(ca 1000 st)
<i>Arkivleveranser</i>		
Inkomna leveranser	41 st	(28 st)
Förtecknade leveranser	27 st	(16 st)
Utleveranser (obs - antal arkivbildare)	28 st	(29 st)
Digitala leveranser via E-arkivportalen (från medlemmar)	104 st	(38 st)

Eskilstuna 2026-02-24